
ผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่มีต่อการลงทุนระหว่างไทยกับจีน (The Impact of ASEAN-China Free Trade Agreement: ACFTA on Direct Investment between Thailand and China)

มนต์ชัย ลีลาถาวรสุข¹

บทคัดย่อ

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) เป็นข้อตกลงหนึ่งที่มีความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นข้อตกลงฉบับแรกที่อาเซียนจัดทำความร่วมมือกับประเทศนอกภูมิภาค ซึ่งได้ทำให้ข้อตกลงนี้กลายเป็นข้อตกลงที่มีขนาดเศรษฐกิจ (GDP) รวมของประเทศสมาชิก สูงเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยที่ข้อตกลงฉบับนี้ ได้กำหนดให้เริ่มมีการลดภาษีระหว่างกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2553 การค้าระหว่าง 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมกับประเทศจีนได้มีการลดภาษีลงจนเหลือร้อยละ 0 ในสินค้ากว่าร้อยละ 90 ของสินค้าที่ค้าระหว่างกัน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ การศึกษาถึงสถานการณ์และความคืบหน้าล่าสุดของข้อตกลง รวมถึงผลกระทบของข้อตกลงฉบับนี้ที่มีต่อการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติด้านการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย

การศึกษาในครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยพบว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ประเทศจีนได้กลายเป็นแหล่งส่งออกอันดับที่ 1 ของประเทศไทยเช่นเดียวกับผลกระทบในด้านการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย พบว่ามูลค่าและสัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559 นั้น มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีที่ข้อตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีนภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA เริ่มมีผลบังคับใช้ มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ระดับ 352.39 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี เพิ่มขึ้นจากค่าเฉลี่ยในช่วงก่อนหน้าที่อยู่ที่ระดับ 51.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี อีกทั้งสัดส่วนมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากจีนเทียบกับมูลค่าการลงทุนโดยตรงทั้งหมดของประเทศไทยก็ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมาอยู่ที่สัดส่วนร้อยละ 10.01 ในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าข้อตกลง ACFTA มีส่วนช่วยส่งเสริมการค้าและการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศในอาเซียนกับประเทศจีน

นอกจากนี้ ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ยังก่อให้เกิดโอกาสในมิติด้านการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย ดังจะเห็นได้จาก การเข้ามาของนักลงทุนจีนในการตั้งโรงงานแปรรูปยางพาราในประเทศไทย เพื่อแปรรูปยางธรรมชาติและส่งกลับไปยังประเทศจีนโดยไม่เสียภาษีตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) จึงเป็น

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
อีเมลล์ ml_manutd@hotmail.com

โอกาสหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทยในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

คำสำคัญ : ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน การลงทุนโดยตรง

ABSTRACT

The ASEAN-China Free Trade Agreement (ACFTA) is the first agreement that ASEAN has organized cooperation with countries outside the region. ACFTA is the third largest trading block after European Union (EU) and North American Free Trade Agreement (NAFTA) in terms of GDP. The full implementation of Goods Agreement under ACFTA began since January 2010. The six ASEAN member countries and China have reduced tariffs to zero percent in more than 90 percent of traded goods. It is interesting to study the current situation and progress of this agreement including the impact of this agreement on investment between Thailand and China especially in the dimension of Chinese Direct Investment into Thailand.

This study uses descriptive analysis and reviews related literature. The result shows that value of trade between Thailand and China has increased significantly since the ASEAN-China Free Trade Agreement (ACFTA) came into force. Since 2010, China has become Thailand's No. 1 export destination as well as the value and proportion of Chinese Direct Investment into Thailand. Continually increasing after the ASEAN-China Investment Agreement under the ACFTA has come into force. The value of Chinese Direct Investment into Thailand has increased from 51.12 million US dollar per year between 2005-2009 periods to 352.39 million US dollar per year after 2010 which is consistent with the results of previous research that ACFTA can promote trade and investment between ASEAN with China.

In addition, ACFTA also provides opportunities for Chinese Direct Investment into Thailand as can be seen from the emergence of Chinese investors to set up rubber processing plant in Thailand to process natural rubber and return it to China without tax under ACFTA. This is an important opportunity for Thailand to attract Chinese Direct Investment under the agreement.

Keywords: The ASEAN-China Free Trade Agreement, Direct Investment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ล้วนมีการติดต่อค้าขายและลงทุนกับประเทศอื่นๆทั่วโลก ทำให้แนวคิดเรื่องการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองและเพื่อสร้างประโยชน์ในด้านต่างๆให้แก่ประเทศสมาชิก ทั้งนี้ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีหลากหลายระดับ ทั้งภายในภูมิภาคเดียวกันและต่างภูมิภาคกัน ตัวอย่างเช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (MERCOSUR) เป็นต้น แต่ความร่วมมือหนึ่งที่สำคัญและได้รับการจับตามองอย่างมาก คือข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Agreement: ACFTA) เนื่องจากมีประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างจีนเข้าร่วมด้วยนั่นเอง

สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่ 2 ของโลก (รองจากสหรัฐอเมริกา) โดยนับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา จีนมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth Rate) อยู่ในระดับร้อยละ 8 - 9 โดยเฉลี่ยมาอย่างต่อเนื่อง (ดังตารางที่ 1) โดยในปี พ.ศ. 2558 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) ของจีนอยู่ที่ระดับ 11.06 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นการเติบโตจากปีก่อนหน้าร้อยละ 5.53 ในขณะที่สหรัฐฯ ที่มีขนาด GDP ใหญ่ที่สุดในโลกนั้น มีอัตราการขยายตัวของ GDP เพียงร้อยละ 3.74 เท่านั้น

ตารางที่ 1 ประเทศที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) สูงสุด 5 อันดับในปี พ.ศ. 2558

(หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ลำดับ	ประเทศ	2556	2557	2558
1	สหรัฐอเมริกา	16.69	17.39	18.04
2	จีน	9.61	10.48	11.06
3	ญี่ปุ่น	5.16	4.85	4.38
4	เยอรมนี	3.75	3.88	3.36
5	สหราชอาณาจักร	2.72	2.99	2.86

ที่มา: World Bank (2017)

ขณะเดียวกัน จีนยังเป็นผู้ส่งออกสินค้าอันดับที่ 1 ของโลก (ดังตารางที่ 2) โดยในปีพ.ศ. 2558 จีนส่งออกมูลค่า 2.27 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.70 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าของทั้งโลกนอกจากนี้ จีนยังเป็นผู้นำเข้าสินค้ารายใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากสหรัฐฯ (ดังตารางที่ 3) โดยในปี พ.ศ. 2558 ยอดนำเข้าสินค้าของจีนอยู่ที่ 1.68 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.05 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าของทั้งโลก จึงไม่อาจปฏิเสธถึงบทบาทและความสำคัญของจีนในเวทีโลก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง สังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 ประเทศผู้ส่งออกสินค้าสูงที่สุด 5 อันดับในปี พ.ศ. 2558

(หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ลำดับ	ประเทศ	2556	2557	2558
1	จีน	2.21	2.34	2.27
2	สหรัฐอเมริกา	1.58	1.62	1.50
3	เยอรมนี	1.45	1.49	1.33
4	ญี่ปุ่น	0.72	0.69	0.62
5	เนเธอร์แลนด์	0.67	0.67	0.57

ที่มา: World Bank (2017)

ตารางที่ 3 ประเทศผู้นำเข้าสินค้าสูงที่สุด 5 อันดับในปี พ.ศ. 2558

(หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ลำดับ	ประเทศ	2556	2557	2558
1	สหรัฐอเมริกา	2.33	2.41	2.31
2	จีน	1.95	1.96	1.68
3	เยอรมนี	1.19	1.21	1.05
4	ญี่ปุ่น	0.83	0.81	0.65
5	สหราชอาณาจักร	0.66	0.69	0.63

ที่มา: World Bank (2017)

ในขณะที่กลุ่มประเทศอาเซียน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และเมียนมาร์ โดยมีจำนวนประชากรรวมกันกว่า 600 ล้านคน และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) ของประเทศสมาชิกรวมอยู่ที่ประมาณ 2.44 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2558 (World Bank, 2560) ทั้งนี้ หากรวมมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) ของประเทศในอาเซียนและประเทศจีน จะพบว่ามีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) ของโลก จึงทำให้ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN - China Free Trade Agreement: ACFTA) ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศในอาเซียนกับประเทศจีนมีมูลค่าการค้าระหว่างกันขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 ซึ่งได้เป็นผลให้สินค้าที่นำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศจีนกับ 6 ประเทศในอาเซียน (ได้แก่ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย และสิงคโปร์) ประมาณ 7,000 รายการหรือร้อยละ 90 ของสินค้าที่มีการค้าระหว่างกัน มีอัตราภาษีศุลกากรลดลง โดยอัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยของสินค้าที่จีนนำเข้าจากอาเซียน จะลดลงจากร้อยละ 9.8 เป็นร้อยละ 0.1

และสินค้าที่ประเทศในอาเซียนนำเข้าจากจีนจะมีอัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ 12.8 เป็นร้อยละ 0.6 ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น โดยข้อมูลจาก ASEAN Secretariat (2015) พบว่าในปีพ.ศ. 2553 อาเซียนกับจีนมีมูลค่าการค้าระหว่างกันถึง 231,855.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งมีมูลค่าการค้า 178,223.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30.09 ทั้งนี้ มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนยังคงปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมาอยู่ที่ระดับ 366,525.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2557 จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ได้นำมาซึ่งประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย

ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศในอาเซียนกับประเทศจีนภายหลังมีข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนนี้ สอดคล้องกับการศึกษาหลายงาน ตัวอย่างเช่น Sheng, Tang และ Xu (2012) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของข้อตกลง ACFTA ที่มีต่อการค้าระหว่างประเทศจีนกับอาเซียน โดยใช้แบบจำลอง Extended Gravity ผลการศึกษาพบว่า ข้อตกลง ACFTA ช่วยส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศจีนกับอาเซียนให้เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Park, Park และ Estrada (2008) ที่ทำการศึกษาผลกระทบของข้อตกลง ACFTA ที่มีต่อประเทศจีนและประเทศในอาเซียน โดยใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งพบว่าข้อตกลง ACFTA จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกทั้งในด้านผลผลิต การค้า และสวัสดิการ แต่ผลประโยชน์ที่แต่ละประเทศได้รับนั้นจะแตกต่างกันออกไป ตามปัจจัยต่างๆของแต่ละประเทศ โดยประเทศที่มีความพร้อมหรือเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ เช่น สิงคโปร์ ไทย และมาเลเซีย จะได้รับประโยชน์จาก ACFTA มากกว่าประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจเล็ก เช่นเดียวกับการศึกษาของ Suthiphand (2002) ที่พบว่าผลกระทบของข้อตกลง ACFTA จะทำให้การค้าของอาเซียนขยายตัวร้อยละ 53.3 ส่วนจีนจะขยายตัวร้อยละ 23.1 คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Lloyd and Maclaren (2004), Lee and Aan Der Mensbrugge (2007) และ Kawai and Winaraja (2008) ซึ่งผลการศึกษาไปเป็นในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ข้อตกลง ACFTA จะก่อให้เกิดผลประโยชน์กับประเทศสมาชิก เนื่องจากมูลค่าการค้าจะเพิ่มสูงขึ้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน จากข้อมูลของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (2560) พบว่า มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศได้ปรับเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยในปีดังกล่าว มูลค่าการค้าระหว่างกันสูงถึง 45,710.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึง 12,561.91 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือปรับเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.90 จากปีก่อนหน้า โดยคิดเป็นร้อยละ 12.15 ของมูลค่าการค้ารวมของประเทศไทยและยังคงปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาอยู่ที่ระดับ 64,797.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15.54 ของมูลค่าการค้ารวมของประเทศไทย ก่อนจะปรับเพิ่มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2559 ทั้งในด้านมูลค่าและสัดส่วนต่อการค้ารวมของประเทศไทย โดยมีมูลค่าการค้า 65,829.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.07 ของมูลค่าการค้ารวมของประเทศไทยจากสถิติดังกล่าว จึงไม่อาจปฏิเสธความสำคัญด้านการค้าของประเทศไทยที่มีการประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) เริ่มมีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) นี้มีความสำคัญอย่างมาก ทั้งจากมูลค่าการค้าระหว่างกันที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนโอกาสที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ภายหลังจาก

ข้อตกลงในส่วนต่างๆมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ รวมถึงจำนวนประชากรรวมในข้อตกลงการค้าเสรีนี้มีถึง 2 พันล้านคนโดยประมาณหรือคิดเป็นเกือบ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งโลก จึงถือเป็นการรวมกลุ่มที่สำคัญและน่าจับตามองอย่างมากทำให้ประเทศไทยที่เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของข้อตกลงฉบับนี้ไม่อาจปฏิเสธหรือละเลยความสำคัญของข้อตกลงฉบับนี้ได้ ซึ่งนอกจากผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ที่มีในมิติการค้าระหว่างประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีอีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษา แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาเรื่องดังกล่าวมากนัก กล่าวคือผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ในมิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบในมิติการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์หลายประการจากการเป็นประเทศผู้รับการลงทุน (Host Country) ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเติบโตของเศรษฐกิจไทย ด้านการจ้างงาน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาใน 2 ประเด็น กล่าวคือ

1. ศึกษาถึงสถานการณ์และความคืบหน้าล่าสุดของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) รวมถึงโอกาสและภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นภายใต้ข้อตกลงฉบับดังกล่าว
2. ศึกษาถึงผลกระทบในเบื้องต้นของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ที่มีต่อการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทยรวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของประเทศไทย ในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน

วิธีการศึกษาและขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมุ่งทำการศึกษาเฉพาะในส่วนของการลงทุนโดยตรง (Direct Investment) จากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลสถิติการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งมีข้อมูลย้อนหลังไปถึงเพียงปี พ.ศ. 2548 เท่านั้น ทำให้มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะใช้การประมาณการทางเศรษฐมิติ ทำให้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการใช้อุบายสถิติในการวิเคราะห์เชิงบรรยายเพื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์และความคืบหน้าล่าสุดของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) รวมถึงโอกาสและความท้าทายภายใต้ข้อตกลงฉบับดังกล่าว รวมถึงพิจารณามูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย เปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังการจัดตั้งข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) รวมถึงทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) โดยเฉพาะในมิติด้านการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศสมาชิกข้อตกลง นอกจากนี้ ยังจะได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของประเทศไทย ในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนโดยใช้ SWOT Analysis ซึ่งเป็นการพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

ในส่วนของการศึกษาจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. วิเคราะห์สถานการณ์และความคืบหน้าล่าสุดของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) และ 2. ศึกษาถึงผลกระทบในเบื้องต้นของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ที่มีต่อการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน รวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของประเทศไทย ในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน

สถานการณ์และความคืบหน้าล่าสุดของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

ความร่วมมือภายใต้กรอบข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) นั้น ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) การเปิดเสรีการค้าสินค้า (2) การเปิดเสรีการค้าบริการ (3) การเปิดเสรีด้านการลงทุน และ (4) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ โดยมีสาระสำคัญและความคืบหน้าล่าสุดสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

1. การเปิดเสรีการค้าสินค้า

การเปิดเสรีการค้าสินค้านี้ระหว่างอาเซียน-จีนภายใต้กรอบข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) นั้น ได้มีการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 โดยการลดภาษีสินค้านี้ระหว่างประเทศสมาชิกรวมกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1.1 การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program)

ครอบคลุมสินค้าเกษตรภายใต้พิกัดศุลกากรตอนที่ 01-08 (สัตว์มีชีวิตเนื้อสัตว์ที่บริโภคได้ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ผลิตภัณฑ์นมและไข่ ผลิตภัณฑ์อื่นจากสัตว์ ต้นไม้และพืชมีชีวิต ผัก และผลไม้) รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (Specific Products) ที่มีผลใช้เฉพาะกับประเทศที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น โดยได้กำหนดให้จีนและสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ เริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 และให้ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2549 แต่ให้ความยืดหยุ่นกับสมาชิกอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ให้สามารถลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ภายในปี พ.ศ. 2553

1.2 การลดภาษีสินค้าทั่วไป แบ่งเป็น 3 รายการ ได้แก่

1.2.1 รายการสินค้าปกติ (Normal Track) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) Normal Track List (I) ครอบคลุมสินค้าประมาณ 7,000 รายการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของสินค้าที่ค้าระหว่างกัน โดยทุกประเทศสมาชิกได้เริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 2548 และจะลดภาษีลงเป็นลำดับจนเหลือร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2553 สำหรับ 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมและประเทศจีน โดยได้ขยายเวลาให้เป็นภายในวันที่ 1 มกราคม 2558 สำหรับ 4 ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ และ (2) Normal Track List (II) ครอบคลุมสินค้าจำนวน 150 รายการ โดยจะลดภาษีเป็นร้อยละ 0 ภายในปี พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกยังจะต้องลดภาษีสินค้าปกติอย่างน้อยร้อยละ 40 ของสินค้าปกติทั้งหมด ให้มีภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2548 และจะต้องลดภาษีสินค้าปกติอย่างน้อยร้อยละ 60 ของสินค้าปกติทั้งหมด ให้มีภาษีอยู่ที่ร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม 2550

1.2.2 รายการสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) เป็นสินค้าที่ต้องการความคุ้มครองและต้องการเวลาปรับตัว จึงได้ให้มีระยะเวลาการลดและยกเลิกภาษีนานกว่าสินค้าปกติ โดยกำหนดเงื่อนไข 2 ประการ กล่าวคือ

(1) ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมและประเทศจีน มีรายการสินค้าอ่อนไหวได้ไม่เกิน 400 รายการ และ (2) มูลค่าการนำเข้าของรายการสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด ไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการนำเข้ารวม ทั้งนี้ กำหนดให้ลดอัตราภาษีเหลือไม่เกินร้อยละ 20 ในวันที่ 1 มกราคม 2555 และมีอัตราภาษีสุดท้ายอยู่ที่ร้อยละ 0-5 ในวันที่ 1 มกราคม 2561 ขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่จะได้รับความยืดหยุ่นทั้งในด้านจำนวนสินค้าและระยะเวลาในการลดภาษีที่นานกว่า

1.2.3 รายการสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Track) ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมและจีนต้องจำกัดรายการสินค้าอ่อนไหวสูงไม่ให้เกินร้อยละ 40 หรือ 100 รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด แล้วแต่ว่าเงื่อนไขใดส่งผลให้มีรายการสินค้าอ่อนไหวสูงน้อยกว่า โดยสามารถคงอัตราภาษีไว้ได้จนถึงปี.ศ. 2558 จึงจะลดภาษีมาอยู่ที่ไม่เกินร้อยละ 50

ความคืบหน้าล่าสุดในด้านการค้าสินค้าภายใต้ข้อตกลง ACFTA นั้น สินค้าในกลุ่มสินค้าปกติ (Normal Track) ได้มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่โดยได้ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 แล้วในสินค้ากว่าร้อยละ 90 ที่ค้ำกันระหว่างประเทศจีนและ 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายยังได้เห็นชอบให้มีการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติในการออก Form E แบบใหม่ โดยเริ่มมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายยังมีการปรับกฎถิ่นกำเนิดเฉพาะรายสินค้า (PSR) ฉบับปี พ.ศ. 2545 (HS 2002) เป็นฉบับปี พ.ศ. 2550 (HS 2007)

ขณะเดียวกันในการประชุมผู้นำอาเซียน-จีน ครั้งที่ 15 เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555 รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน-จีนได้มีการลงนามพิธีสารระหว่าง 2 ฉบับ ฉบับแรก คือ พิธีสารเพื่อผนวกข้อบทอุปสรรคเทคนิคต่อการค้า และมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เข้าไปในความตกลงด้านการค้าสินค้าภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA หรือพิธีสาร SPS/TBT และอีกฉบับ ได้แก่ พิธีสารเพื่อแก้ไขกรอบความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน โดยพิธีสารทั้ง 2 ฉบับจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม 2556 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555)

2. การเปิดเสรีการค้าบริการ

อาเซียนและจีนได้ตกลงร่วมกันที่จะเปิดเสรีการค้าบริการแบบค่อยเป็นค่อยไปหรือที่เรียกว่า “เปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (Progressively Liberalization)” โดยให้มีการลดหรือยกเลิกมาตรการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างคนในชาติกับคนต่างชาติให้แก่กัน รวมทั้งไม่ออกมาตรการใหม่ที่มีลักษณะเลือกปฏิบัติด้วยทั้งสองฝ่ายสามารถสรุปผลเป็นข้อตกลงด้านการค้าบริการพร้อมข้อผูกพันการเปิดตลาดกลุ่มที่ 1 และมีการลงนามในความตกลงด้านการค้าบริการในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550 โดยกำหนดให้ความตกลงด้านการค้าบริการภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2550 ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนได้เสนอข้อผูกพันการเปิดตลาดในระดับสูงกว่าที่การเปิดตลาดภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) แต่ยังคงต่ำกว่าที่เปิดตลาดให้ตนเองภายในอาเซียน ขณะที่จีนเสนอเปิดตลาดเพิ่มเติมจากข้อผูกพันภายใต้ WTO โดยครอบคลุมกิจกรรมในสาขาบริการด้านคอมพิวเตอร์ บริการขนส่งสินค้าทางถนน บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ และบริการธุรกิจอื่นๆ

ความคืบหน้าล่าสุดในด้านการค้าบริการภายใต้ข้อตกลง ACFTA นั้น อาเซียนและจีนได้ลงนามพิธีสารอนุวัติและข้อผูกพันเปิดตลาด ชุดที่ 2 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2555 โดยครอบคลุมการค้าบริการด้านต่างๆเพิ่มขึ้น

ตัวอย่างเช่น บริการทางการศึกษา บริการด้านการเงิน บริการด้านท่องเที่ยวและการเดินทาง และบริการด้านก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. การเปิดเสรีการลงทุน

อาเซียนและจีนได้มีการลงนามความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน (The ASEAN-China Investment Agreement) เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2552 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนโดยตรงระหว่างอาเซียนกับจีน คุ้มครองการลงทุนและปฏิบัติต่อกลงทุนทั้งสองฝ่ายอย่างเป็นธรรมและทัดเทียม ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนทั้งสองฝ่าย ส่งเสริมการจับคู่ทางธุรกิจ

4. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ

ปัจจุบัน อาเซียนและจีนมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ครอบคลุม 12 สาขาหลัก (กรมอาเซียน, 2560) ได้แก่ (1) การเกษตร (2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (4) การพัฒนาภูมิแม่ น้ำโขง (5) การลงทุน (6) พลังงาน (7) การขนส่ง (8) วัฒนธรรม (9) สาธารณสุข (10) การท่องเที่ยว (11) สิ่งแวดล้อม และ (12) อุตสาหกรรม ตลอดจนความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การจัดตั้งศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าและการลงทุน การให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกใหม่ อาเซียน เป็นต้น นอกจากนี้ อาเซียนและจีนยังได้จัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน หรือเอซีซี (ASEAN-China Centre: ACC) ขึ้นที่กรุงปักกิ่งของจีน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2554 เพื่อเป็นอีกกลไกหลักในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกัน

โดยสรุปแล้วในส่วนความคืบหน้าของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) นั้นผู้นำอาเซียนและจีนต่างเห็นพ้องกันในการพัฒนาและยกระดับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่าย โดยล่าสุดที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2558 ได้มีการรับทราบความคืบหน้าในการเจรจาเพื่อยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และให้ทั้งสองฝ่ายเร่งการเจรจาเพื่อให้ได้ข้อสรุปและลงนามในพิธีสารเพื่อยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีนต่อไปนอกจากนี้ จีนยังได้เสนอมาตรการเพื่อเพิ่มความร่วมมือด้านการค้าและเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนและจีน ซึ่งประกอบด้วย การขยายการค้าและการลงทุนระหว่างสองฝ่ายเพื่อให้มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเพิ่มการลงทุนของจีนภายในอาเซียนเป็น 1.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปี พ.ศ. 2563 (กรมอาเซียน, 2560)

ผลกระทบในเบื้องต้นของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ที่มีต่อการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย

จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย แสดงสถิติมูลค่าการลงทุนโดยตรง (FDI) จากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย พบว่าเป็นดังตารางที่ 4

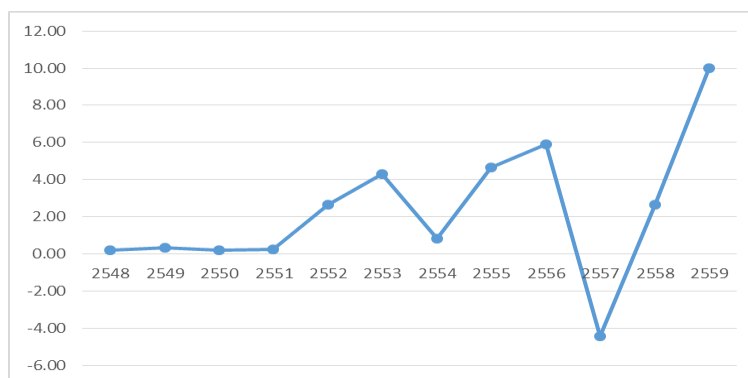
ตารางที่ 4 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทยในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2548-2559

ปี พ.ศ.	มูลค่า FDI จากจีน (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	สัดส่วนมูลค่า FDI จากจีน ต่อมูลค่า FDI ทั้งหมดที่เข้าสู่ไทย (ร้อยละ)
2548	18.36	0.22
2549	28.19	0.32
2550	17.89	0.21
2551	22.09	0.26
2552	169.05	2.64
2553	633.43	4.30
2554	20.92	0.85
2555	598.46	4.64
2556	938.86	5.89
2557	-221.35	-4.45
2558	240.78	2.67
2559	255.61	10.01

หมายเหตุ: เป็นสถิติที่เก็บรวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเป็นธุรกรรมการลงทุนที่ผู้ลงทุนที่มีถิ่นฐานจากต่างประเทศมีต่อธุรกิจที่มีถิ่นฐานในประเทศ ประกอบด้วยเงินลงทุนในทุนเรือนหุ้น (Equity Capital) ซึ่งหมายถึงการลงทุนด้วย การถือหุ้นที่มีสิทธิ์ร่วมในการบริหารกิจการตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป การกู้ยืมระหว่างบริษัทในเครือ กำไรที่นำกลับมาลงทุน ทรานซาร์หนี่และสินเชื่อการค้าที่เป็นธุรกรรมระหว่างบริษัทในเครือด้วยกันโดยตัวเลขบวก หมายถึง มีการลงทุนเพิ่มสูงกว่าการลดการลงทุนขณะที่ตัวเลขติดลบ หมายถึง ในช่วงเวลานั้น ๆ มีการเพิ่มการลงทุนต่ำกว่าการลด การลงทุน

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2560)

(หน่วย: ร้อยละ)

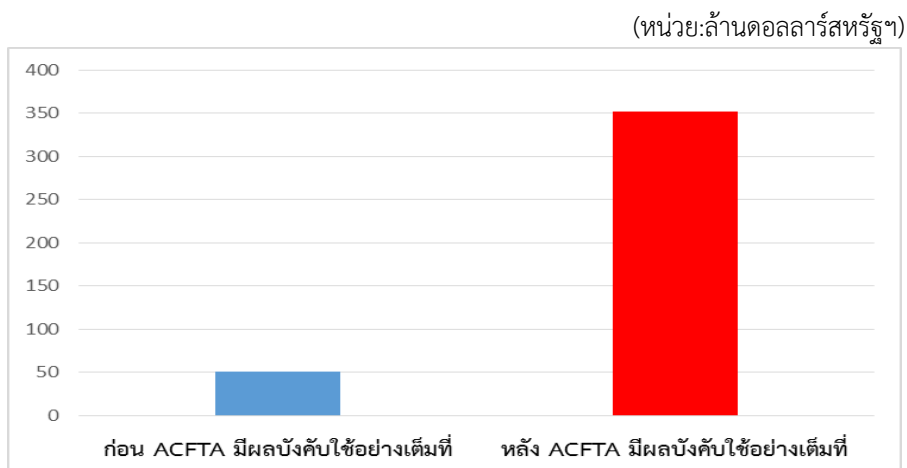

ภาพที่ 1 สัดส่วนมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยต่อมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทย

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2560)

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559 นั้น มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีแรกที่ข้อตกลงด้านการค้าสินค้าภายใต้ข้อตกลง ACFTA นั้น ได้มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ จากการที่สินค้ากว่าร้อยละ 90 ที่ค้ากันระหว่างประเทศจีนและ 6 ประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วยนั้น ได้มีการลดภาษีลงเป็นร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 อีกทั้งยังเป็นปีที่ข้อตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน ภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA เริ่มมีผลบังคับใช้ โดยมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2553 อยู่ที่ระดับ 633.43 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับเพิ่มขึ้น 464.38 ล้านดอลลาร์(เพิ่มขึ้นร้อยละ 274.70)จากปีก่อนหน้านอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสัดส่วนมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนต่อมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดที่เข้าสู่ไทย ดังภาพที่ 1 ก็พบว่า สัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จากสัดส่วนที่ไม่ถึงร้อยละ 1 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง 2551 เพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 4.30 ในปี พ.ศ. 2553 ก่อนที่จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 10.01 ในปี พ.ศ. 2559 อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของความสำเร็จการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน นับตั้งแต่ข้อตกลง ACFTA นั้น ได้มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้ หากพิจารณาโดยใช้ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีที่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ และยังเป็นปีที่ข้อตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน ภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA เริ่มมีผลบังคับใช้นั้น เป็นปีแบ่งการพิจารณา ก็จะพบว่าในช่วงก่อนที่ข้อตกลง ACFTA จะมีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึง 2552 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ระดับ 51.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี ขณะที่นับตั้งแต่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง 2559 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ระดับ 352.39 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี อันจะแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทย ภายหลังจากที่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยเฉลี่ยต่อปี ในช่วงก่อนข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้ (พ.ศ. 2548-2552) และช่วงหลังข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้ (พ.ศ. 2553-2559)

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2560)

นอกจากนี้ หากพิจารณามูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย จาก ASEAN Secretariat พบว่าเป็นดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557

ปี พ.ศ.	มูลค่า FDI จากจีน (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	สัดส่วนมูลค่า FDI จากจีน ต่อมูลค่า FDI ทั้งหมดที่เข้าสู่ไทย (ร้อยละ)
2547	-4	-0.07
2548	12	0.15
2549	26	0.27
2550	73	0.64
2551	8	0.09
2552	25	0.52
2553	707	7.76
2554	295	7.64
2555	561	5.24
2556	479	3.68
2557	1,061	9.20

ที่มา: ASEAN Secretariat (2015)

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557 นั้น มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2553 ที่มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยอยู่ที่ระดับ 707 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นสูงถึง 30 เท่าจากปีก่อนหน้า นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงสัดส่วนมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนต่อมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมดที่เข้าสู่ประเทศไทย ก็จะพบว่าสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 จากสัดส่วนที่ไม่ถึงร้อยละ 1 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง 2552 เพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 7.76 ในปี พ.ศ. 2553 ก่อนที่จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 9.20 ในปี พ.ศ. 2557 อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน นับตั้งแต่ข้อตกลง ACFTA นั้น ได้มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่และข้อตกลงด้านการลงทุนภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA เริ่มมีผลบังคับใช้

ทั้งนี้ หากใช้ปี พ.ศ. 2553 เป็นปีแบ่งการพิจารณา ก็จะพบว่าในช่วงก่อนที่ข้อตกลง ACFTA จะมีผลบังคับใช้ในข้อตกลงด้านการลงทุน กล่าวคือ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง 2552 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทยเฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ระดับ 23.33 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี ขณะที่นับตั้งแต่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้

อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง 2557 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทย เฉลี่ยแล้วจะอยู่ที่ระดับ 620.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี อันจะแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่ไหลเข้าสู่ประเทศไทย ภายหลังจากที่ข้อตกลง ACFTA มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) เป็นปัจจัยที่ช่วยดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย เนื่องจากข้อตกลง ACFTA ได้ครอบคลุมประเด็นเรื่องการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนกับประเทศจีน ผ่านความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน (The ASEAN-China Investment Agreement) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นผลทำให้นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย ได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน ภายใต้อาเซียน-จีน ภายใต้ข้อตกลง ACFTA แล้ว ในส่วนของความตกลงการเปิดเสรีการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน-จีนภายใต้อาเซียน-จีน ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การลงทุนโดยตรงจากจีนเข้าสู่ไทยเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ นักลงทุน/ผู้ประกอบการจากจีน ได้เข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศไทย เป็นฐานการผลิตเพื่อส่งสินค้ากลับไปสู่ประเทศจีนโดยใช้สิทธิประโยชน์จากข้อตกลง ACFTA ดังเช่น ในกรณีการเข้ามาของนักลงทุนจีนในการตั้งโรงงานแปรรูปยางพาราในประเทศไทย เพื่อแปรรูปยางธรรมชาติและส่งกลับไปยังประเทศจีนโดยไม่เสียภาษีตามข้อตกลง ACFTA เนื่องจากประเทศจีนมีความต้องการใช้ยางพาราเป็นจำนวนมาก แต่กำลังการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ กับความต้องการใช้ แต่การจะส่งยางขึ้นต้นกลับไปประเทศจีนเลยนั้น ก็จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากข้อตกลง ACFTA เนื่องจากประเทศจีนได้กำหนดให้ยางขึ้นต้นอยู่ในบัญชีสินค้าอ่อนไหว จึงต้องมีการแปรรูปขึ้นต้นให้เป็นผลิตภัณฑ์ยาง เช่น ยางคอมปาวน์ เป็นต้น ซึ่งได้รับการลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ก่อนกำหนดตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2552

ทั้งนี้ การที่ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) เป็นปัจจัยที่ช่วยดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทยนั้น สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมักจะพบว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีส่วนช่วยส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของ MacDermott (2007) และการศึกษาของ Medvedev (2011) ต่างก็พบว่าข้อตกลงการค้าเสรีช่วยดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เข้าสู่ประเทศสมาชิกขณะที่ผลกระทบของข้อตกลง ACFTA ที่มีต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยพบว่าข้อตกลง ACFTA ช่วยส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ระหว่างประเทศสมาชิก และ FDI จากประเทศนอกข้อตกลง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของ Cordenillo (2005) พบว่า ข้อตกลงด้านการลงทุนภายใต้อาเซียน-จีน จะช่วยดึงดูด FDI เข้าสู่ประเทศสมาชิกโดยเฉพาะประเทศในอาเซียน ซึ่งรวมถึง FDI ที่มาจากประเทศจีนด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Mu and Heng (2010) ที่วิเคราะห์ว่าข้อตกลง ACFTA จะช่วยส่งเสริมการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนควบคู่ไปกับส่งเสริมการลงทุนโดยตรงภายในและภายนอกภูมิภาค

วิเคราะห์โอกาสของประเทศไทย ในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี อาเซียน-จีน (ACFTA)

จากการใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามที่สำคัญของประเทศไทย ในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- **จุดแข็ง (Strength)** ประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางของอาเซียนที่เป็นผืนแผ่นดิน (อาเซียนทางบก) และมีการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในแนวเหนือ-ใต้ (North-South) และแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West) จึงถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียน รวมถึงการที่ประเทศไทยมีวิวัฒนาการ/สินค้าทางการเกษตรที่ประเทศจีนมีความต้องการเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะยางพาราที่ประเทศจีนมีความต้องการใช้เป็นปริมาณมาก นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบประเทศเพื่อนบ้านในด้านแรงงานที่เป็นแรงงานที่มีทักษะ (Skilled Labor)

- **จุดอ่อน (Weakness)** ประเทศไทยถือว่ามีค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- **โอกาส (Opportunity)** การลดภาษีสินค้าลงตามกรอบข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับจากปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา จนทำให้ประเทศจีนก้าวขึ้นมาเป็นตลาดส่งออกสินค้าอันดับ 1 ของไทย ซึ่งนอกจากโอกาสที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ในมิติด้านการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนแล้ว ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ยังก่อให้เกิดโอกาสในมิติด้านการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนที่เข้าสู่ประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาของนักลงทุนจีนในการตั้งโรงงานแปรรูปยางพาราในประเทศไทย เพื่อแปรรูปยางธรรมชาติและส่งกลับไปยังประเทศจีนโดยไม่เสียภาษีตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

ทั้งนี้ การใช้สิทธิประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ของผู้ประกอบการชาวไทยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศพบว่าเป็นปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการนำเข้าจากข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) สูงที่สุดเมื่อเทียบกับทุกข้อตกลง โดยมีมูลค่า 9,581.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 7.30 และมีสัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์ร้อยละ 48.85 ของมูลค่าสินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งหมด ในขณะเดียวกัน ไทยมีการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการส่งออกจากข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) มูลค่า 11,148.28 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีสัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์ร้อยละ 73.77 ของมูลค่าสินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งหมด

นอกจากนี้ การที่รัฐบาลจีนส่งเสริมให้ผู้ประกอบการของจีนออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ผ่านนโยบายก้าวออกไป (Going Global) รวมถึงการมีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นจำนวนมาก ก็เป็นอีกหนึ่งโอกาสสำหรับประเทศไทยในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีน

- **ภัยคุกคาม (Threat)** สภาพเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจจีนที่ถดถอยลง แม้สภาพเศรษฐกิจโลกจะเริ่มฟื้นตัว แต่ก็ยังมีความเปราะบางค่อนข้างสูง ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจจีนเอง แม้จะยังคงมีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) จะยังคงอยู่ในระดับร้อยละ 7 ในปี พ.ศ. 2558 แต่จะพบว่ายังคงอยู่ในช่วงแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 5 ปีแล้ว

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ได้มีการลงนามในกรอบความตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน – จีนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และเริ่มมีผลบังคับใช้ในส่วนต่าง ๆ ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีแรกที่ข้อตกลงด้านการค้าสินค้าภายใต้ข้อตกลง ACFTA ได้มีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่ ทำให้สินค้ากว่าร้อยละ 90 ที่ค้าระหว่างกันมีการลดภาษีลงเป็นร้อยละ 0 อีกทั้งยังเป็นปีที่ข้อตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-จีน ภายใต้กรอบข้อตกลง ACFTA เริ่มมีผลบังคับใช้ อันเป็นผลทำให้มูลค่าการค้าและมูลค่าการลงทุนโดยตรงระหว่างอาเซียนกับจีนปรับเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนก็ปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากจีนที่เข้าสู่ประเทศไทยก็ปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนภายหลังการมีข้อตกลงดังกล่าว ทั้งนี้ ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบหลายประการในมิติของการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากประเทศจีนและยังมีโอกาสอีกหลายประการที่เกิดขึ้นพร้อมกับข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ, สำนักสิทธิประโยชน์ทางการค้า. (2554). *คู่มือการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าภายใต้ความตกลงอาเซียน-จีน*.
- กรมอาเซียน. (2560). *ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/partnership-20170418-133335-058032.pdf>. [20 พฤษภาคม 2560]
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ส่วนบริหารงาน ASEAN Plus สำนักอาเซียน. (2555). *สรุปภาพรวมความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA)*.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2556). *โครงการศึกษาและติดตามการใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีของไทยและเสนอแนะแนวทางการเจรจาในอนาคต – เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://thaifta.com/trade/study/content_acfta.pdf. [8 สิงหาคม 2559]
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2557). *ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.thaifta.com/trade/china/ascn_book2557.pdf. [8 สิงหาคม 2559]
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). *เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ จำแนกตามประเทศ (ดอลลาร์ สรอ.)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=654&language=TH>. [20 พฤษภาคม 2560]
- มนต์ชัย สีสถาวรสุข. (2555). *ผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร. (2560). *ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศของไทยกับจีน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=TradeThSummary>. [20 พฤษภาคม 2560]

- ศูนย์สารสนเทศการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *รายงานการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าภายใต้ความตกลง FTA ในปี 2559*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.dtn.go.th/index.php/stat-dtn/item/B8%A3.html>. [20 พฤษภาคม 2560]
- อักษรศรี พาณิชศาสตร์ (2554). *ทุนจีนรุกอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพธุรกิจ.
- ASEAN Secretariat. (2015). *ASEAN Statistical Yearbook 2015*. [online]. Available from: http://asean.org/storage/2012/05/ASEAN-Statistic-Yearbook-2015_r.pdf. [2016, May 8]
- Chirathivat, S. (2002). ASEAN-China Free Trade Area: background, implications and future development. *Journal of Asian Economics*, 13: 671-686.
- Cordenillo, R. L. (2005). *The Economic Benefits to ASEAN of the ASEAN-China Free Trade Area (ACFTA)*. Studies Unit Bureau for Economic Integration, ASEAN Secretariat.
- Flick, K. (2011). *ASEAN-CHINA Free Trade Area: One-Year Review*. Nanyang Technological University.
- Kawai, M., and Wignaraja, G. (2008). Regionalism as an Engine of Multilateralism: A Case for a Single East Asian FTA. Working Paper Series on Regional Economic Integration, No. 14, Asian Development Bank, Manila.
- Lloyd, P., and D. Maclaren. (2004). "Gains and Losses from Regional Trading Agreements: A Survey." *The Economic Record*, 80, 445-67.
- MacDermott, R. (2007). *Regional trade agreement and foreign direct investment*. North American *Journal of Economics and Finance*, 18: 107-116.
- Medvedev, D. (2011). *Beyond Trade: The Impact of Preferential Trade Agreements on FDI Inflows*. World Development. The World Bank, Washington, DC, USA.
- Mu, Y. and Siam-Heng, H. (2010). Promoting China-ASEAN Economic Cooperation under CAFTA Framework. *International Journal of China Studies*, 1: 667-684.
- Park, D., Park, I., and Estrada, G. E. B. (2008). Prospects of an ASEAN–People’s Republic of China Free Trade Area: A Qualitative and Quantitative Analysis. ADB Economics Working Paper Series 130.
- Sheng, Y., Tang, H.C., and Xu, X. (2012). *The Impact of ACFTA on People’s Republic of China–ASEAN Trade: Estimates Based on an Extended Gravity Model for Component Trade*. ADB Economics Working Paper Series 99.
- World Bank. (2017). *GDP (current US\$)*. [online]. Available from: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart>. [2017, May 20]
- World Bank. (2017). *Merchandise exports (current US\$)*. [online]. Available from: <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.MRCH.CD.WT?view=chart>. [2017, May 20]
- World Bank. (2017). *Merchandise imports (current US\$)*. [online]. Available from: <http://data.worldbank.org/indicator/TM.VAL.MRCH.CD.WT?view=chart>. [2017, May 20]